Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/3673

2024 6 26

Europos regionų komiteto nuomonė – Demokratijos gynimas

(C/2024/3673)

Pagrindinis pranešėjas:	József KÓBOR (HU / EA), vietos asamblėjos narys, apygardos statusą turinčio Pécso miesto savivaldybė
Pamatinis dokumentas:	Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl demokratijos gynimo COM(2023) 630 final Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikrų Direktyvoje (ES) XXXX/XXXX nustatytų reikalavimų iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1024/2012 ir (ES) 2018/1724 COM(2023) 636 final Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria nustatomi suderinti atstovavimo interesų grupėms trečiųjų valstybių vardu skaidrumo reikalavimai vidaus rinkoje ir iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 COM(2023) 637 final Komisijos rekomendacija dėl įtraukių ir atsparių rinkimų procesų Sąjungoje, Europos aspekto iškėlimo rinkimuose į Europos Parlamentą ir didesnio jų sklandumo C(2023) 8626 Komisijos rekomendacija dėl piliečių ir pilietinės visuomenės organizacijų įsitraukimo ir veiksmingo dalyvavimo viešosios politikos formavimo procesuose skatinimo C(2023) 8627

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS (RK),

Bendrosios pastabos

1. pabrėžia, kad ES stabilumas, saugumas ir klestėjimas priklauso nuo tvirto demokratinių principų bei vertybių puoselėjimo ir demokratinių institucijų palaikymo visais lygmenimis; pažymi, kad išorinės sąlygos šioms vertybėms išlaikyti yra tarptautinė taika ir saugumas, taip pat normalūs ekonominiai ir politiniai santykiai mūsų planetoje. Ten, kur vyksta karas, demokratijos nėra, jos nėra ir ten, kur žmonės gyvena skurdo ar netikrumo sąlygomis arba baiminasi dėl ateities. Tačiau dėl to Europos Sąjungos, įskaitant Europos Komisiją ir jos valstybių narių vyriausybes, vadovams tenka ypatinga atsakomybė;

2. gina teisinės valstybės, lygybės prieš įstatymą ir valdžios pasidalijimo principus, kurie yra demokratijos ir ES *acquis pagrindas,* kuriuo remiasi ES;

3. palankiai vertina tai, kad gerokai pasistūmėjo darbas, susijęs su Europos demokratijos veiksmų plane pasiūlytomis priemonėmis, kurios, skatindamos rinkimų sąžiningumą, apsaugodamos žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą ir stiprindamos kovą su dezinformacija, užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir kišimusi, padeda stiprinti demokratinį atsparumą;

4. mano, kad patikimos rinkimų sistemos ir procesai su minimaliais sutrikimais yra būtinos demokratijos sąlygos ir kad piliečiai iš valstybės pareigūnų tikisi aukštų sąžiningumo standartų; perspėja, kad korupcijos atvejai ES lygmeniu rimtai kenkia visuomenės pasitikėjimui ES institucijomis;

5. tvirtai remia visas pastangas, kuriomis siekiama puoselėti, saugoti ir stiprinti Europos demokratiją ir aprūpinti visuomenę ir valdžios institucijas priemonėmis reaguoti į bendras išorės grėsmes demokratiniam procesui;

6. mano, kad valdžios pasidalijimas yra labai svarbus demokratijos veikimui. Nemažiau svarbu, kad viešieji atstovai kaip vadovai rodytų pavyzdį ir elgtųsi oriai ir garbingai. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas pabrėžia, jog svarbu, kad tokie atstovai aktyviai skatintų dalyvavimą ir uoliai tarnautų visuomenės labui, savo pastangas derindami su piliečių, kuriems jie tarnauja, siekiais ir poreikiais;

7. pažymi, kad dabartinėmis sparčiai kintančiomis saugumo sąlygomis reikėtų imtis konkrečių priemonių siekiant laiku ir veiksmingai atremti demokratinėms vertybėms ir institucijoms kylančius iššūkius, įskaitant poliarizaciją, paslėptą įtaką, prievartą ir neapykantą kurstančias kalbas prieš išrinktus atstovus ir kitokį kišimąsi;

8. mano, kad piliečiai turi teisę nesutikti ir per rinkimus, kurie vyksta be kišimosi (tiek iš užsienio šalių, tiek šalies viduje) pakeisti vyriausybę;

9. pažymi, kad Konferencija dėl Europos ateities buvo svarbus demokratinis procesas, tačiau jos išvados dar turi būti įgyvendintos;

10. tvirtai remia keitimąsi patirtimi ir gerosios patirties sklaidą siekiant stiprinti demokratiją ES;

11. atkreipia dėmesį į tai, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turi konkrečių žinių, kaip atpažinti galimas grėsmes demokratinių procesų vientisumui ir stiprinti demokratinę praktiką vietoje ir kad jos padeda stiprinti Europos demokratiją skatindamos ir palengvindamos piliečių dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, taigi ir Europos, nacionaliniuose ir vietos rinkimuose; apgailestauja, kad tai nepakankamai pripažįstama ES lygmens iniciatyvose, kuriomis siekiama stiprinti Europos demokratiją;

12. pakartoja savo raginimą sukurti vietoje veikiantį dialogo su piliečiais mechanizmą, kurį remtų vietos ir regionų valdžios institucijos ir kuriuo būtų užtikrintas dvipusis piliečių ir ES institucijų bendravimas;

Įtraukių ir atsparių rinkimų procesų skatinimas

13. pasisako už tai, kad įtraukūs ir atsparūs rinkimų procesai ES turėtų būti grindžiami aukščiausiais demokratiniais standartais, ir skatina iniciatyvas, kuriomis siekiama padidinti rinkimų prieinamumą ir politinį aktyvumą gerokai prieš pat pačius rinkimus, siekiant palaikyti didelį rinkėjų aktyvumą;

14. remia visas pastangas toliau stiprinti rinkimų į Europos Parlamentą europinį matmenį ir užtikrinti didesnį jų sklandumą, įtraukti visus piliečius į Europos Parlamento rinkimus ir palengvinti susijusių rinkimų teisių įgyvendinimą;

15. mano, jog labai svarbu, kad rinkimų įstatymais būtų užtikrintas aktyvesnis dalyvavimas ir atstovavimas vietos lygmeniu;

16. pažymi, kad vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį skatinant laisvus, sąžiningus ir atsparius rinkimus ES valstybėse narėse;

17. ragina toliau stiprinti rinkimų procesų atsparumą, visapusiškai laikantis pagrindinių teisių ir demokratinių vertybių, įtvirtintų ES ir tarptautiniuose standartuose;

18. pripažįsta, kad vietos ir regionų valdžios institucijoms taip pat tenka ypatinga atsakomybė, bendradarbiaujant su kitais suinteresuotaisiais subjektais, apsaugoti su rinkimais susijusią informacinę aplinką, užtikrinant, kad rinkėjai laiku, prieinamai gautų teisingą informaciją ir galėtų ją suprasti, ir sprendžiant su rinkimais susijusią manipuliavimo informacija, kišimosi ir dezinformacijos problemą;

19. pabrėžia vietos ir regionų valdžios institucijų svarbą teikiant informaciją visoms piliečių grupėms, įskaitant jaunimą ir pažeidžiamus asmenis, pavyzdžiui, neįgaliuosius ir mažumų kalbomis kalbančius asmenis, apie pagrindines taisykles ir praktinę tvarką, susijusią su jų rinkimų teisių įgyvendinimu, ir užtikrinant, kad tradiciniai balsavimo būdai išliktų prieinami jų šalyse;

20. pripažįsta esminį lyčių lygybės vaidmenį stiprinant demokratinį atsparumą, remia iniciatyvas, kuriomis skatinamas lygiateisis moterų tiek kaip rinkėjų, tiek kaip kandidačių dalyvavimas rinkimų procese, ir pabrėžia politikos, kuria šalinamos kliūtys moterų politiniam dalyvavimui, svarbą;

21. palankiai vertina pastangas stiprinti bendradarbiavimą ir gerosios patirties mainus demokratinio ir rinkimų atsparumo srityje Europos lygmeniu, įskaitant Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklo veiklos kontekste; vis dėlto apgailestauja, kad į šį bendradarbiavimą nepakankamai įtrauktas vietos ir regionų aspektas, nors tinklo tikslas – apsaugoti rinkimus visais lygmenimis; todėl ragina numatyti Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklo sesiją skirtą vietos ir regionų rinkimų apsaugai;

22. mano, kad ypatingą dėmesį reikėtų skirti trečiosiose šalyse gyvenantiems Europos Sąjungos piliečiams ir ES piliečiais tapusiems asmenims, kad jie galėtų tinkamai dalyvauti Europoje vykstančiuose rinkimuose;

Piliečių dalyvavimo formuojant viešąją politiką skatinimas

23. skatina piliečių, pilietinės visuomenės organizacijų ir žmogaus teisių gynėjų įsitraukimą ir veiksmingą dalyvavimą viešosios politikos formavimo procesuose;

24. pažymi, kad vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį skatinant platų ir įtraukų demokratinį dalyvavimą ir užtikrinant palankią ir įtraukią aplinką, kurioje piliečiai galėtų veiksmingai dalyvauti;

25. pripažįsta skaitmeninių sprendimų svarbą didinant visuomenės dalyvavimą ir kartu tai, kad būtina toliau įgalinti asmeninį dalyvavimą tais atvejais, kai tai svarbu;

26. pažymi, kad svarbu stiprinti jaunimo dalyvavimą ES demokratiniame gyvenime, ir atkreipia dėmesį į bendras Europos regionų komiteto ir Europos jaunimo forumo rekomendacijas, įtrauktas į Jaunimo ir demokratijos chartiją; pabrėžia, kad vietos jaunimo tarybos yra labai svarbios platformos, padedančios įtraukti jaunimą į demokratinį valdymą ir sprendimų priėmimo procesus, primena savo raginimą valstybėms narėms rimtai apsvarstyti galimybę sumažinti balsavimo teisės amžių iki 16 metų visuose Europos vietos ir regioniniuose rinkimuose ir ragina rengti duomenis ir keistis žiniomis apie institucinių susitarimų poveikį jaunimo politiniam dalyvavimui, pavyzdžiui, apie minimalų teisės balsuoti ir teisės kandidatuoti rinkimuose amžių ([1]);

27. mano, kad itin svarbūs piliečių dalyvavimo procesai, kuriuose bendruomenės nariai nusprendžia, kaip išleisti dalį viešojo biudžeto, nustatydami viešųjų išlaidų projektus ir apibrėždami jų prioritetus. Dalyvaujamasis biudžeto sudarymas stiprina demokratiją, sutvirtina bendruomenes ir užtikrina teisingesnį viešųjų išteklių paskirstymą;

28. pabrėžia, kad vietos ir regionų valdžios institucijos yra esminiai veikiančios demokratijos ramsčiai, įvairiais būdais skatinantys ir įgalinantys piliečius aktyviai dalyvauti viešosios politikos formavimo procesuose, pavyzdžiui, piliečių forumuose, dialoguose, asamblėjose internete ar realiame gyvenime;

([1]) Europos regionų komiteto nuomonė dėl dokumento „Jaunimo politikos ateitis ES. Svarstymai dėl jaunimo politikos ir jaunimo aspekto integravimo atsižvelgiant į 2022 m. Europos jaunimo metus“ (OL C 79, 2023 3 2, p. 30).

29. pripažįsta, kad pilietinės visuomenės organizacijų įtraukimas yra vienas iš teisinės valstybės principo laikymosi aspektų ir kad veiksmingas ir įtraukus dalyvavimas užtikrinamas, kai šios organizacijos gali dirbti saugioje aplinkoje, kurioje gerbiamos jų ir jų narių pagrindinės teisės;

30. pabrėžia, kad siekiant skatinti aktyvesnį piliečių dalyvavimą formuojant politiką labai svarbu didinti informuotumą apie sėkmingo piliečių dalyvavimo jiems aktualiausiais klausimais pavyzdžius; todėl atkreipia dėmesį į Jungtinių Tautų Europos ekonomikos komisijos Orhuso konvenciją, prie kurios pagal savo kompetenciją yra prisijungusi ES ir visos valstybės narės ir kuri užtikrina procedūrines visuomenės narių teises, įskaitant visuomenės dalyvavimą aplinkosauginių sprendimų priėmimo procedūrose, taip suteikiant piliečiams galimybę pareikšti nuomonę siekiant Europos žaliojo kurso tikslų;

31. pabrėžia esant svarbu, kad vietos ir regionų valdžios institucijos turėtų pakankamai išteklių, o pilietinės visuomenės organizacijoms būtų skiriamas viešasis ir privatus finansavimas; palankiai vertina tai, kad Europos Sąjunga vietos ir regionų valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės organizacijoms suteikia finansavimo galimybių įgyvendinti projektus, padedančius puoselėti ES vertybes, ir pabrėžia Europos lygybės sąjungos strategijų svarbą;

32. ragina ES institucijas aktyviau įtraukti vietos ir regionų valdžios institucijas bei jų Europos ir nacionalines skėtines organizacijas ir užtikrinti nuolatinį jų dalyvavimą;

33. ir toliau įsipareigoja stiprinti ES institucijų, vietos bendruomenių ir piliečių komunikaciją per savo Europos regionų ir vietos tarybų narių tinklą, kartu įgyvendindamas Europos Komisijos projektą „Europos kūrimas su vietos valdybų nariais“, organizuodamas vietos dialogus ir įtraukdamas jaunuosius išrinktus politikus į RK veiklą;

34. pasisako už piliečių dalyvavimą nustatant ir (arba) keičiant Europos, nacionalinę, regionų ir vietos viešąją politiką. Piliečių dalyvavimas šiame procese yra būtinas, kad tokiai politikai būtų pritariama. Jei piliečiai iš anksto nedalyvaus, jie gali nepritarti tokios politikos įgyvendinimui;

Atstovavimo interesų grupėms veiklos trečiųjų šalių vardu skaidrumo didinimas

35. primygtinai ragina Europos Parlamentą ir ES Tarybą išsamiai įvertinti siūlomą direktyvą ir pasiūlyti būtinus pakeitimus, visapusiškai gerbiant pagrindines teises ir demokratines vertybes;

36. pažymi, kad atstovavimo interesų grupėms veiklos apibrėžtis šiek tiek neaiški. Todėl, siekiant užtikrinti, kad atstovavimas interesų grupės būtų aiškiai nustatytas ir skaidrus, turi būti taikomi visapusiškiausi, bendriausi, ideologiškai neutralūs ir praktiškiausi metodai. Akivaizdu, kad visi į viešąją erdvę ateinantys asmenys turi nurodyti savo tapatybę ir būti skaidrūs;

37. įspėja, kad šiuo pasiūlymu nustatomas skirtumas tarp trečiosios valstybės subjektų vardu vykdomos atstovavimo interesų grupėms ekonominės veiklos ir į daugiašalių organizacijų subjektų, kurių politinis ir ekonominis potencialas bei atstovavimas interesų grupėms iš esmės turėtų būti už Europos Sąjungos ribų, vardu vykdomos atstovavimo interesų grupėms ekonominės veiklos;

38. reiškia susirūpinimą dėl galimo siūlomos direktyvos poveikio, kuris gali sukelti nenumatytų ir neproporcingų pasekmių (užsienio valstybių finansuojamiems subjektams) ir kartu veiksmingai neatsižvelgti į realias grėsmes demokratijai;

39. įspėja, kad labai svarbu visiems taikyti pagrįstus ir proporcingus skaidrumo standartus ir kad reikia būti atsargiems atsižvelgiant į galimą siūlomos direktyvos „sniego gniūžtės“ poveikį kitose pasaulio dalyse;

40. smerkia bet kokį nepagrįstą pagrindinių laisvių ribojimą ir pilietinės bei politinės erdvės suvaržymus, kuriais pažeidžiama žmogaus teisių teisė, įskaitant vadinamuosius užsienio agentų įstatymus;

41. mano, kad kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos, atsižvelgiant į jų siekiamus tikslus ir turimas priemones, gali daryti didelę įtaką viešajam gyvenimui ir viešiems debatams, kurių atveju tikslas padidinti tokioms organizacijoms suteiktos finansinės paramos skaidrumą gali būti privalomasis bendrojo intereso pagrindas. Tačiau apribojimai turėtų būti nustatomi tik siekiant teisėtų tikslų, pavyzdžiui, nacionalinio saugumo, visuomenės saugumo ar viešosios tvarkos interesais, ir turėtų būti proporcingi tikslui apsaugoti tokius interesus, be to, priemonių norimam tikslui pasiekti nulemta intervencija turėtų būti kuo mažesnė ([2]);

([2]) Pavyzdžiui, žr. C-78/18..

Išvada

42. palankiai vertina Komisijos pasiūlymus įtraukti piliečius į rinkimų procesą ir gerinti visuomenės pasitikėjimą rinkimais, taip pat vykdyti politiką, kuria vietos ir regionų valdžios institucijoms ir piliečių organizacijoms būtų suteikiama galimybė dalyvauti viešose diskusijose ir politikos formavimo procesuose;

43. pabrėžia, kad vietos ir regionų valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį ginant Europos demokratiją ir yra neatsiejama Europos demokratinės sistemos, kurioje sprendimai turi būti priimami kuo arčiau piliečių, sudedamoji dalis, kaip nurodyta ES sutarties 10 straipsnio 3 dalyje;

44. ragina Europos Komisiją pirmenybę teikti bendradarbiavimui su vietos ir regionų valdžios institucijomis, siekiant veiksmingai apsaugoti demokratiją ES, kartu laikantis subsidiarumo ir teisinės valstybės principų ir juos propaguojant.

Briuselyje 2024 m. Balandžio 17 d

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Vasco ALVES CORDEIRO